

Informatīvais ziņojums “Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā”.

Satura rādītājs

- 1. Ievads**
- 2. Tiesiskais regulējums**
- 3. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā:**
 - 3.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem;**
 - 3.2. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem.**
- 4. Secinājumi un priekšlikumi turpmākai rīcībai**

1. Ievads

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (turpmāk-VARAM) ir sagatavojusi informatīvo ziņojumu “Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā” (turpmāk – informatīvais ziņojums). Informatīvais ziņojums sagatavots, pamatojoties uz 2017. gada 20. jūnija Ministru kabineta noteikumu Nr. 353 “Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un to piemērošanas kārtība” (turpmāk-MK noteikumi) 14.5.punktu VARAM nodrošināt zaļā iepirkuma īstenošanas gadskārtēju novērtējumu:

- nosakot zaļā iepirkuma īpatsvaru finansiālā izteiksmē kopējā publisko iepirkumu apjomā;
- apkopojot datus par zaļajā iepirkumā iegādātajām preču un pakalpojumu grupām atsevišķi valsts tiešās pārvaldes iestādēm un pašvaldībām;
- reizi gadā līdz 1. maijam sagatavojot un iesniedzot Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par zaļā iepirkuma īstenošanu valsts pārvaldē.

Informatīvajā ziņojumā sniegta informācija, apkopojot Valsts reģionālās attīstības aģentūras (turpmāk - VRAA), kas pārvalda elektronisko iepirkumu sistēmu (turpmāk - EIS), un Iepirkumu uzraudzības biroja (turpmāk – IUB) sniegtos datus par 2010. - 2018. gadā veiktajiem publiskajiem iepirkumiem, kuros izmanto vides kritērijus – zaļais publiskais iepirkums (turpmāk - ZPI). Informatīvajā ziņojumā sniegto informāciju ilustrē 10 attēli un 10 tabulas.

Ņemot vērā, ka “Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā 2015.-2017.gadam” izvirzītie rīcības virzieni:

- Institucionālās sistēmas un normatīvās bāzes pilnveidošana,
- Metodiskā vadība un uzraudzība,
- ZI un ZPI popularizēšana,

tika izpildīti, bet izvirzītais mērķis - nodrošināt ZPI finansiālā īpatsvara palielināšanu valsts un pašvaldību iepirkumos tika sasniegts daļēji, VARAM turpina īstenot aktivitātes, lai nodrošinātu īpatsvara pieaugumu. Tiek identificētas tās preču, pakalpojumu un būvdarbu grupas, kas atstāj visbūtiskāko ietekmi uz ZPI īpatsvara izmaiņām. Vienlaicīgi tiek apsvērts pārskatīt ZPI īpatsvara noteikšanas pieeju, lai nodrošinātu atbilstošāku īpatsvara izmaiņu raksturojumu un attīstības tendenču prognozējamību.

Informatīvā ziņojuma tematiskajās sadaļās ir apkopota informācija un veikta datu analīze, kas detalizētāk raksturo ZPI īpatsvara izmaiņu tendences un noslēgumā tiek sniegti priekšlikumi turpmākajām rīcībām.

2. Tiesiskais regulējums

Eiropas Savienībā ir īstenojusi politiku publisko iepirkumu jomā, pastāvīgi pilnveidojot tiesisko ietvaru publisko iepirkumu jomā un paredzot tajā vides aizsardzības un energoefektivitātes prasības. Pēdējos gados ir pieņemtas vairākas direktīvas, uz kuru pamata ir izstrādāts jauns publisko iepirkumu regulējums Latvijā, t.sk. Publisko iepirkumu likums (turpmāk –PIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. martā un Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumu (turpmāk - SPSIL), kas stājās spēkā 2017. gada 1. aprīlī. PIL un SPSIL noteiktā deleģējuma ietvaros izstrādātie MK noteikumi stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā.

3. Pārskats par zaļā publiskā iepirkuma izmantošanu Latvijā

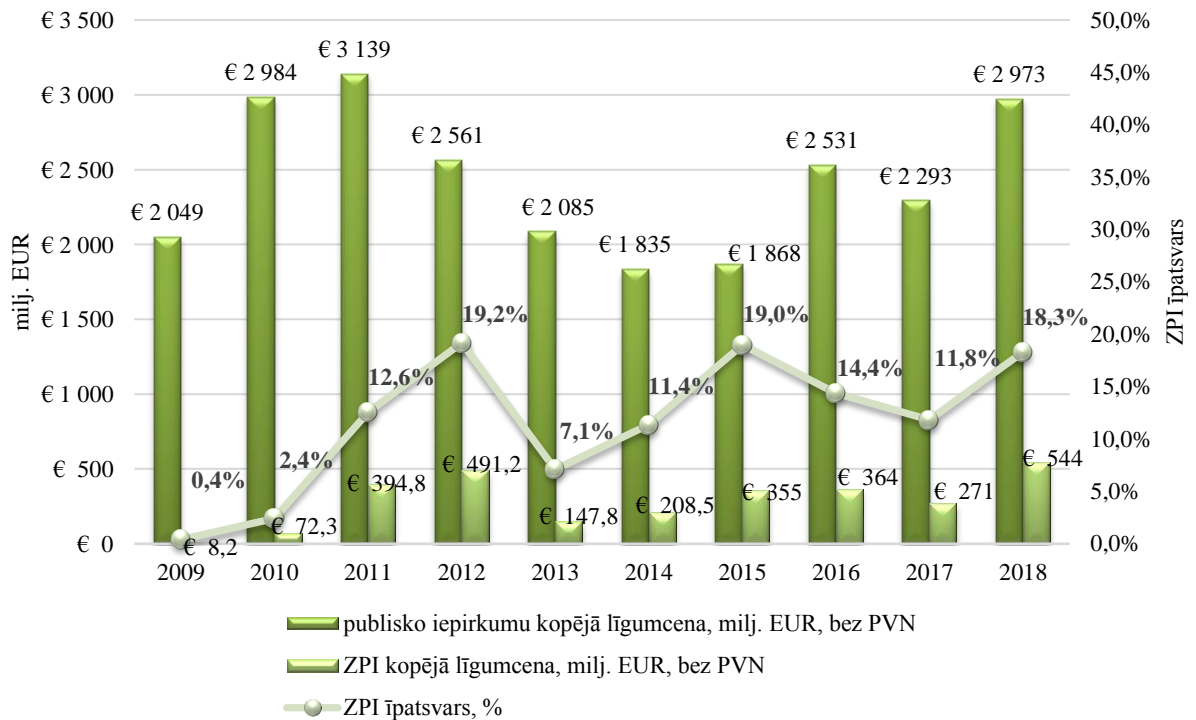
Lai izvērtētu rezultatīvos rādītājus par Latvijā paveikto ZPI jomā, VARAM ir izmantojusi IUB un VRAA sniegtos datus.

3.1. Pārskats par Publisko iepirkumu likuma ietvaros veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Izvērtējot pirmo pilno MK noteikumu piemērošanas gadu, var secināt, ka tas kopā ar citiem ZPI iepirkumus veicinošiem faktoriem ir veidojis vērā ņemamu ZPI īpatsvara pieaugumu gan finansiālā izteiksmē, sasniedzot 18,3% gan arī pēc iepirkumu skaita, sasniedzot 11,4%. Lai gan “Zaļā iepirkuma veicināšanas plāna 2015.-2017.gadam” uzstādītie kvantitatīvie mērķi netika sasniegti, analizējot pieejamos datus var secināt, ka ZPI piemērošana kļūst plašāka, jo vērojams konsekvents ZPI iepirkumu skaita pieaugums. Finansiālā īpatsvara un iepirkumu skaita attīstības dinamika parādīta informatīvā ziņojuma 1. un 2. attēlā.

1.Attēls

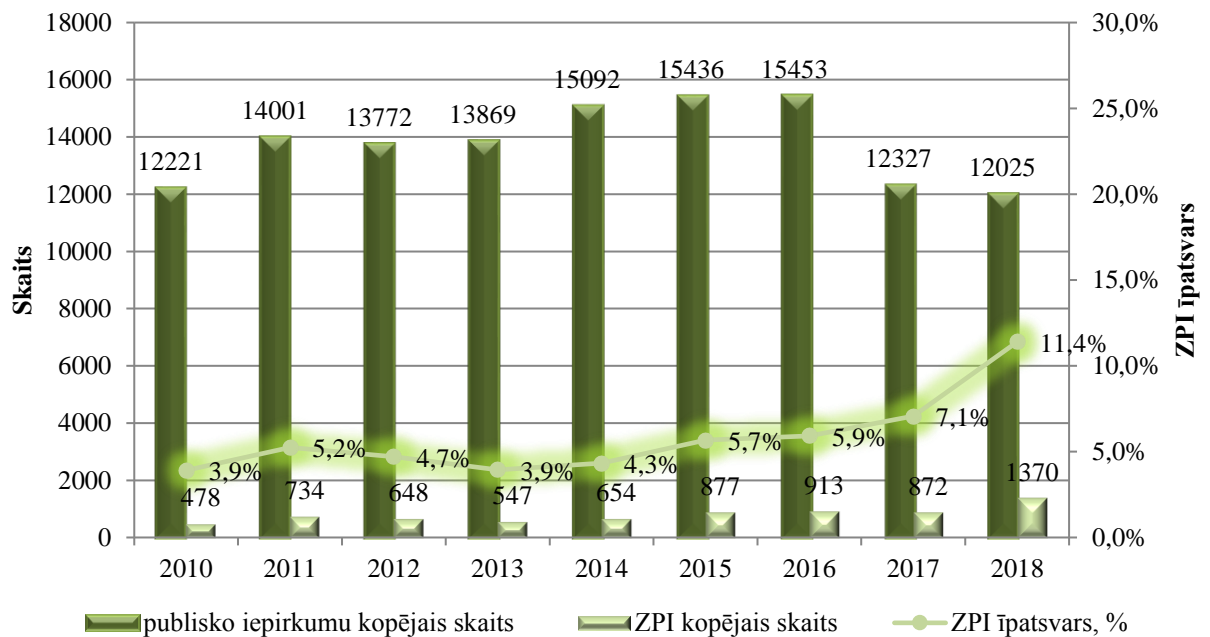
Kopējais pārskats par 2010-2018.g. par ZPI attīstības dinamiku salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu cenu dinamiku PIL ietvarā veiktajos iepirkumos.

Avots: IUB dati

2.Attēls

Kopējais pārskats par 2010-2018.g. par ZPI attīstības dinamiku salīdzinājumā ar kopējo iepirkumu skaita dinamiku PIL ietvarā veiktajos iepirkumos.

Avots: IUB dati

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

Izvērtējot ZPI finansiālo īpatsvaru pēc iepirkumu veida, iepirkumos, kas veikti Publisko iepirkumu likuma ietvarā, konstatējam, ka lielāko īpatsvaru ZPI veido būvdarbu iepirkumos. Ja iepirkumu ar norādi par ZPI piemērošanu būvdarbu iepirkumu skaits ir bijis mazāks kā piegāžu un pakalpojumu sektorā, tad finansiālā izteiksmē tas veido lielāko īpatsvaru. Ar šo situācija atšķiras no iepriekšējā gada, kad lielāko īpatsvaru nodrošināja pakalpojumu sektors. Tas liecina, ka zaļais iepirkums tiek arvien plašāk pielietots būvniecības sektorā. Iepirkumu, t.sk. arī ZPI salīdzinošais sadalījums pēc iepirkumu veida ir apskatāms 1. tabulā.

1.Tabula

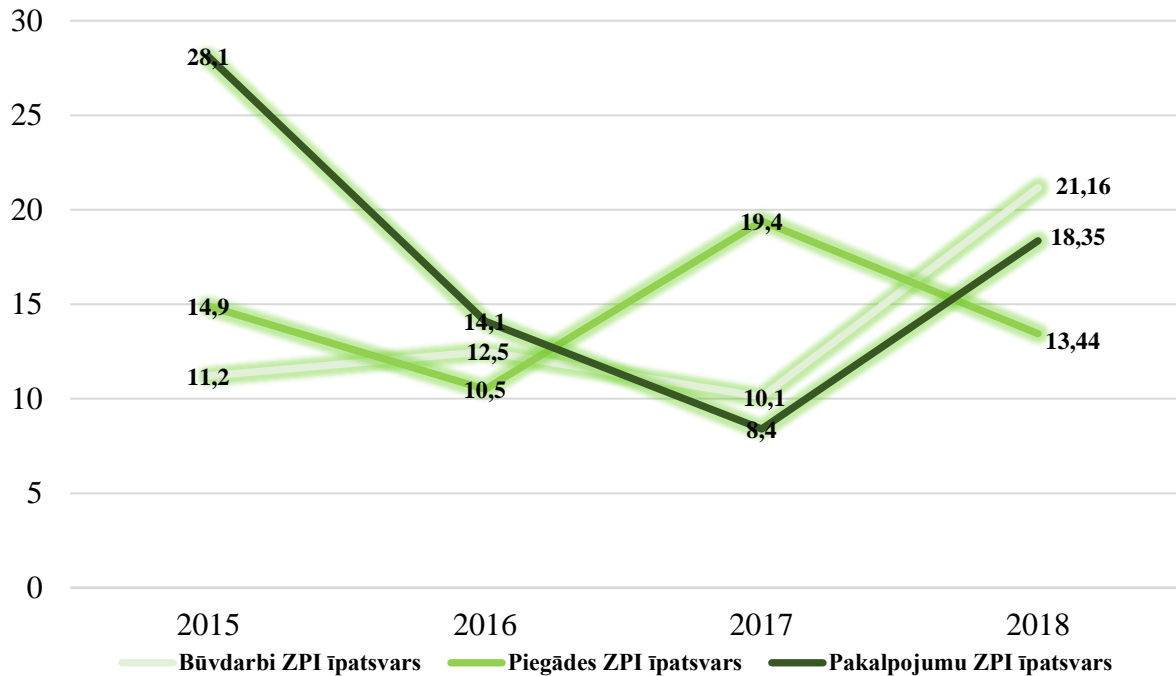
Kopējais pārskats (zaļo un kopējais) par PIL rezultātu paziņojumu skaitu un līgumcēnām pēc iepirkumu veida 2015., 2016., 2017. un 2018. gadā

2015.g. Iepirkumu veids	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
Kopējā līgumcena, milj. EUR (bez PVN)	521 544 737	638 113 648	705 848 579	1 865 506 964
t.sk. kopējā līgumcena, milj. EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	58 582 999	95 123 135	198 374 479	352 080 613
2016.g., Iepirkumu veids	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
Kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN)	713 004 873	600 191 064	563 082 261	1 876 278 198
t.sk. kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	89 247 194	63 024 593	80 590 668	232 862 455
2017.g. Iepirkumu veids	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
Kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN)	796 771 273	583 528 839	917 624 450	2 297 924 562
t.sk. kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	80 908 286	113 497 014	77 082 616	271 487 916
2018.g. Iepirkumu veids	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	Kopā
Kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN)	1 106 272 688	680 073 778	1 190 727 139	2 977 073 605
t.sk. kopējā līgumcena milj. EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	234 055 174	91 403 846	218 469 355	543 928 375

Avots: IUB dati

3. Attēls

ZPI īpatsvara attīstība pret kopējo iepirkumu apjomu finansiālā izteiksmē pēc iepirkuma veida 2015.-2018. gadā

Avots: IUB dati

Analizējot iepirkumu veidu dinamiku, secinām, ka 2018. gadā uzsākoties ES struktūrfondu projektu īstenošanai būtiski ir pieaudzis ZPI īpatsvars būvdarbu iepirkumos. Līdzīgs pieaugums ir vērojams pakalpojumu iepirkumos. Iespējams, tas saistīts ar ēdināšanas pakalpojumu īpatsvara pieaugumu pār pārtikas piegāžu iepirkumiem. Vienlaikus 2018. gadā nav notikuši elektronisko iepirkumu sistēmas katalogu iepirkumi, kas sastādīja būtisku ZPI īpatsvara daļu piegādēs. Izvērtējot 2. tabulā sniegtos datus un preču un pakalpojumu grupām, kas 2017. gadā bija piedzīvojušas būtisku kritumu, tās 2018. gadā ir atgriezušās “līderu” pozīcijās, sasniedzot 99% (ēdināšanas pakalpojumi) un 89% (pārtikas produkti) īpatsvaru. Tas apliecina pagājušā gada informatīvajā ziņojumā izteikto pieņēmumu, ka patiesais īpatsvara krituma iemesls pārtikas produktu un ēdināšanas pakalpojumu grupā ir bijis ZPI normatīvā regulējuma iztrūkums pārtikas jomā 2017. gada 2. ceturksnī. Atbilstoši PIL deleģējumam, jaunie MK noteikumi stājās spēkā 2017. gada 1. jūlijā.

Apskatot citas preču un pakalpojumu grupas, secinām, ka vērojama pozitīva tendence transportlīdzekļu iepirkumos, kur ZPI īpatsvars ir pieaudzis par 17%, un tīrīšanas un spodrināšanas līdzekļu iepirkumos pat līdz 45%, kas vairāk saistāms nevis ar pieejas iepirkumiem maiņu, bet jau pieņemto prasību un kritēriju atzīšanu par atbilstošu ZPI.

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums “Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā”

2.Tabula

Kopējais pārskats (zaļo un kopējais) par PIL rezultātu paziņojumu skaitu un līgumcēnām pēc preču un pakalpojumu grupām 2017.gadā

Preču un pakalpojumu grupas	Iepirkumu skaits		Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)		ZPI īpatsvars %	
	Kopā	t.sk. ZPI	Kopā	t.sk. ZPI	Iepirkumu skaits	Finansiālā izteiksme
Biroja papīrs un drukas iekārtas (biroja tehnika)	50	5	22 268 204	259 071	10	1
Datortehnika, informācijas un komunikācijas tehnoloģiju (IKT infrastruktūra)	121	41	6 660 652	3 443 217	34	52
Pārtikas preces	266	161	37 371 748	33 459 169	60	89
Ēdināšanas pakalpojumi	164	146	84 015 378	83 188 029	89	99
Tīrīšanas un spodrināšanas līdzekļi	42	17	2 106 831	509 104	40	24
Tīrīšanas pakalpojumi	164	66	23 628 324	11 023 310	40	47
Iekštelpu apgaismojums	43	3	1 402 700	138 715	10	7
Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	21	7	1 814 041	1 210 042	33	66
Būvdarbi - celtniecības darbi	2 716	231	1 106 272 688	234 055 174	8	21
Dārkopības pakalpojumi	86	8	8 225 927	1 104 537	9	13
Elektroenerģija	103	5	43 921 796	3 428 610	5	8
Mēbeles	170	6	8 263 277	785 964	3	9
Mehāniskie transportlīdzekļi	362	217	37 513 722	30 399 959	60	81
Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas	382	2	59 539 508	97 958	0.5	0.2
Inženiertehniskā projektēšana	201	13	9 403 342	427 536	6	4
Mežsaimniecībai raksturīgi pakalpojumi	89	23	23 649 200	18 261 649	26	77
KOPĀ	12025	1370	2977073605	543928375	11	18

Avots: IUB dati

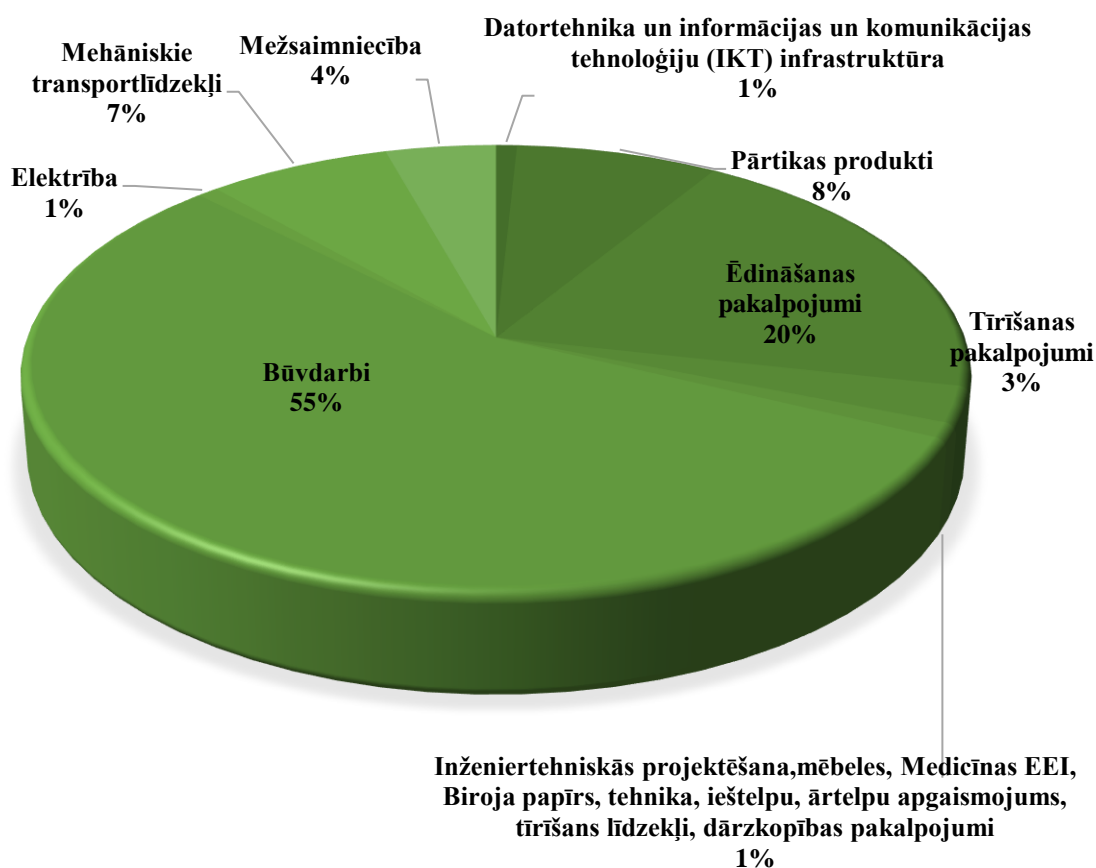
VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

Tomēr skatoties uz iepirkumu skaitu, kuros ir piemērots ZPI, un kopējo iepirkumu skaitu atbilstošā preču vai pakalpojumu grupā, tas ir mazskaitlīgs arī preču un pakalpojumu grupās, kuros ZPI no 2017. gada 1. jūlija piemērojams obligāti.

4. attēlā ir sniegts pārskats par ZPI īpatsvaru tām preču un pakalpojumu kategorijām, kurās 2018. gadā iepirkumi veikti, ievērojot ZPI principus, parādot atbilstošo preču, pakalpojumu un būvdarbu grupu ZPI īpatsvaru no kopējiem ZPI iepirkumiem. Salīdzinot šo informāciju ar iepriekšējā gada datiem ir mainījies procentuālais sadalījums, galvenokārt uz būvdarbu rēķina, kas saistāms ar ES fondu apguvi un transportlīdzekļu iepirkumu īpatsvara pieaugumu.

4. Attēls

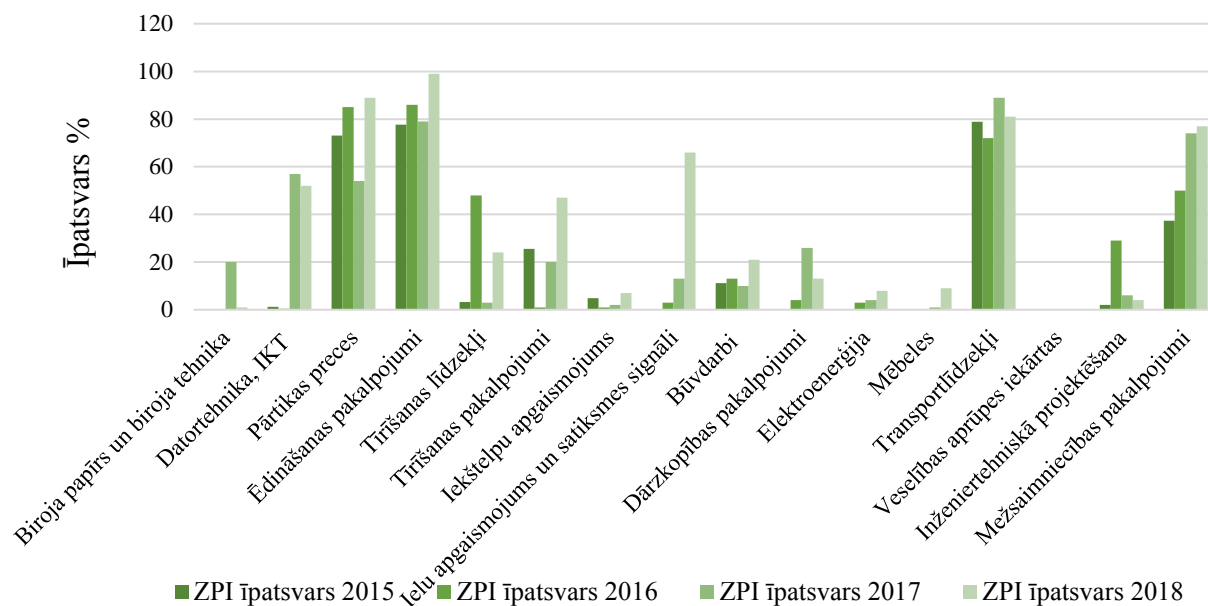
Pārskats par PIL rezultātu paziņojumu līgumcenu īpatsvaru ZPI iepirkumos 2018.g.

Avots: IUB dati

5.Attēls

ZPI īpatsvara dinamika preču, pakalpojumu un būvdarbu grupās 2015.-2018.g.

Avots: IUB dati

Vērtējot vēsturisko ZPI īpatsvaru, tādām grupām kā pārtikas preces, ēdināšanas pakalpojumi, transportlīdzekļi, un mežsaimniecībai raksturīgi pakalpojumi, tas saglabājas augsts un turpina pakāpeniski pieaugt. Īpašu uzmanību pievēršam mežsaimniecībai raksturīgiem pakalpojumiem, kas netiek aptverti ar MK noteikumiem, tomēr tiek veikti atbilstoši ZPI principiem. Galvenokārt tie ir saistīti ar mežaudzes atjaunošanas darbiem, kam tiek piemērotas Latvijas valsts mežu izstrādātās ZPI prasības, piemēram:

- Prasības vides piesārņojuma samazināšanai, Meža infrastruktūras objektu ekspluatācijas noteikumi, Vides aizsardzības prasības meža darbos, Norādījumi augsnes un ūdeņu aizsardzībai meža darbos, Medību infrastruktūras ierīkošanas nosacījumi;
- FSC un PEFC sertifikācijas standartos noteiktās prasības.

Minētās prasības ir pieejamas Latvijas Valsts mežu interneta vietnē¹.

Skatot ZPI piemērošanas progresu no piegādātāju puses, šobrīd nav iespējams izvērtēt tos piegādātājus, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos (ar ZPI principiem), jo šobrīd publikācijās, kur uzvarētājs ir personu apvienība, tiek norādīti visi apvienības dalībnieki, bet ir zināma tikai iepirkuma kopējā līgumsumma. Līdz ar to dati par uzņēmumiem, kas uzvarējuši finansiāli lielākos iepirkumos, būs neprecīzi, jo katram apvienības dalībniekam tiek atlasīta šī iepirkuma kopējā līgumsumma. Izvērtējot uzņēmumus pēc iepirkumu daļu skaita,

¹ <https://www.lvm.lv/biznesa-partneriem/iepirkumi/liguma-pielikumi>

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

jau izvērtējot 2. tabulas rādītājus, var paredzēt, ka pēc iepirkumu daļu skaita nozīmīgākie uzņēmumi būs pārtikas produktu izplatītāji. To parāda 3. tabula.

3. Tabula

"TOP 10" uzņēmumi, kas uzvarējuši pēc iepirkumu daļu skaita 2018. gadā (ZPI principiem)

<i>Uzvarējušā uzņēmuma nosaukums</i>	<i>Iepirkumu daļu skaits</i>
SIA "Sanitex"	311
SIA "Kabuleti fruit"	154
SIA "Lanekss"	105
SIA "Rēzeknes gaļas kombināts"	86
SIA "Laki Fruit"	80
SIA "Futurus food"	74
SIA "S.A.V."	39
SIA "Regat"	33
SIA "Junona Bep"	31
SIA "Valks"	30

Avots: IUB dati

Izskatot valsts pārvaldes institūciju iepirkumu struktūru pēc iepirkumu skaita un līgumcēnām, būtisku iepirkumu daļu sastāda būvniecības darbi, kā arī elektronisko iepirkumu sistēmas preču un pakalpojumu katalogu atjaunošana. Valsts pārvaldes institūciju uzskaitījums, kas 2018.gadā vairāk veikušas iepirkumus ar iekļautiem ZPI principiem finansiālā izteiksmē ir apkopots 4. tabulā un pēc iepirkumu skaita 5. tabulā. Finansiālā gan arī iepirkumu skaita ziņā vadošo vietu ieņem ar mežsaimniecību un būvdarbiem saistīti iepirkumi.

4. Tabula

Valsts pārvaldes institūcijas, kuras visvairāk 2018. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI (pēc kopējās līgumcēnas).

<i>Valsts institūcijas nosaukums</i>	<i>Kopējā līgumcēna EUR, bez PVN</i>
AS "Latvijas valsts meži"	120 906 637
VAS Latvijas Valsts ceļi	58 453 641
Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs	10 945 623
SIA "Rīgas Austrumu klīniskā universitātes slimnīca"	8 979 091
LR NBS Nodrošinājuma pavēlniecības 3.Reģionālais nodrošinājuma centrs	8 270 248
VSIA „Paula Stradiņa klīniskā universitātes slimnīca”	6 080 000
Neatliekamās medicīniskās palīdzības dienests	3 661 800
Valsts akciju sabiedrība "Valsts nekustamie īpašumi"	3 650 170
Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"	2 968 845
Valsts meža dienests	2 573 597

Avots: IUB dati

5.Tabula

Valsts pārvaldes institūcijas kuras visvairāk 2018. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI (pēc iepirkumu skaita).

Valsts institūcijas nosaukums	Publikāciju skaits
AS "Latvijas valsts meži"	55
Valsts aizsardzības militāro objektu un iepirkumu centrs	37
Valsts policija	22
Pārtikas drošības, dzīvnieku veselības un vides zinātniskais institūts "BIOR"	19
Nodrošinājuma valsts aģentūra	15
Valsts ieņēmumu dienests	12
Valsts SIA "Latvijas Televīzija"	11
Latvijas Lauksaimniecības universitāte	9
Valsts akciju sabiedrība "Valsts nekustamie īpašumi"	9
VAS Latvijas Valsts ceļi	9

Avots: IUB dati

Pašvaldību sektorā lielāko daļu iepirkumu gan pēc skaita, gan līgumcēnām sastāda pārtikas preču un ēdināšanas pakalpojumu jomas iepirkumi, kā arī varētu tikt saistīti ar transporta līdzekļu un infrastruktūras pilnveidošanas projektiem un iepirkumiem. Pašvaldību un pašvaldību institūciju iepirkumi pēc līgumcēnām un publikāciju skaita ir apkopoti 6. un 7. tabulās.

6.Tabula

Pašvaldības un pašvaldību institūcijas, kuras visvairāk 2018. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI (pēc līgumcēnas).

Pašvaldības iestādes nosaukums	Kopējā līgumcēna EUR, bez PVN
Jelgavas pilsētas pašvaldība	38 831 475
Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments	38 198 931
Rīgas domes satiksmes departaments	30 383 219
Daugavpils pilsētas pašvaldība	26 022 906
Jūrmalas pilsētas pašvaldība	19 275 702
Rēzeknes pilsētas pašvaldība	16 975 544
Liepājas pilsētas pašvaldība	15 633 655
Dobeles novada pašvaldība	13 924 197
Valmieras pilsētas pašvaldība	10 513 341
Jēkabpils pilsētas pašvaldība	5 845 793

Avots: IUB dati

7.Tabula

Pašvaldības un pašvaldību institūcijas, kuras visvairāk 2018. gadā rīkojušas iepirkumus, ievērojot ZPI (pēc iepirkumu skaita).

Pašvaldības iestādes nosaukums	Publikāciju skaits
Liepājas pilsētas pašvaldība	48
Rīgas domes Izglītības, kultūras un sporta departaments	44
Jelgavas pilsētas pašvaldība	35
Daugavpils pilsētas pašvaldība	31
Rēzeknes pilsētas pašvaldība	30
Jūrmalas pilsētas pašvaldība	24
Jēkabpils pilsētas pašvaldība	21
Madonas novada pašvaldība	16
Dobeles novada pašvaldība	12
Rīgas domes satiksmes departaments	12

Avots: IUB dati

Informatīvā ziņojuma sagatavošanā izmantoti dati par PIL ietvaros veiktajiem iepirkumiem, jo šie iepirkumi veido lielāko daļu no iepirkumiem, t.sk. arī iepirkumus, kuros tiek piemēroti ZPI principi. Salīdzinājumam 8. tabulā ir apkopota informācija par SPSIL ietvarā 2018.gadā veiktajiem iepirkumiem pēc iepirkumu veida. Izvērtējot līgumcenas, secinām, ka 2018. gadā, salīdzinot ar 2017. gadu (skat. 9. tabulu), līdzīgi kā PIL līgumcenu apjoms ir pieaudzis, t.sk arī ZPI īpatsvars.

8.Tabula

Kopējais pārskats (ZPI un kopējais) par SPSIL rezultātu paziņojumu skaitu līgumceniņās pēc iepirkumu veida 2018.gadā

Iepirkumu veids	2018.gads			ZPI īpatsvars
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	
Kopējais publikāciju skaits	42	79	43	10,4%
t.sk.				
Publikāciju skaits ar norādi par ZPI	3	12	2	
Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)	181 512 726	118 772 385	130 994 071	24,8%
t.sk.				
kopējā līgumcena EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	90 002 879	16 055 399	836 000	

Avots: IUB dati

9.Tabula

Kopējais pārskats (ZPI un kopējais) par SPSIL rezultātu paziņojumu skaitu līgumcenām pēc iepirkumu veida 2017.gadā

Iepirkumu veids	2017.gads			
	Būvdarbi	Piegāde	Pakalpojumi	ZPI īpatsvars
Kopējais publikāciju skaits	22	60	36	6,8%
t.sk.				
publikāciju skaits ar norādi par ZPI	0	7	1	
Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)	51 633 112	147 478 143	38 956 129	2%
t.sk.				
kopējā līgumcena EUR (bez PVN) ar norādi par ZPI	0	2 773 519	1 908 000	

Avots: IUB dati

SPSIL ietvarā nozīmīgākās ZPI iepirkumu preču un pakalpojumu grupas ir bijušas mehāniskie transporta līdzekļi. Atsevišķi ir izdalīti Dzelzceļa vilcienu un tramvaju lokomotīves un ritošais sastāvs, kā arī citas ar transportu saistītas grupas kā Transporta iekārtas un palīg iekārtas transportēšanai, transportlīdzekļu un ar tiem saistītā aprīkojuma remonts, apkope un saistītie pakalpojumi. Tāpat ir veikti būvdarbu un notekūdeņu, atkritumu, tīrīšanas un vides pakalpojumi.

3.2. Pārskats par Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS) veiktajiem zaļajiem publiskiem iepirkumiem

Paralēli PIL un SPSIL noteiktajai kārtībai valsts un pašvaldību iestādes veic iepirkumus EIS. EIS darbību no 2009.gada 1.jūnija nodrošina VRAA saskaņā ar Ministru kabineta 2009.gada 1.aprīļa rīkojumu Nr.220 "Par Īpašu uzdevumu ministra elektroniskās pārvaldes lietās sekretariāta reorganizāciju". VRAA rīko centralizētas publiskas iepirkumu procedūras, lai noslēgtu vispārīgās vienošanās starp vienu vai vairākiem pasūtītājiem (valsts iestādēm, pašvaldībām un pašvaldību iestādēm, kā arī uzņēmumiem, kur kapitāldaļu turētāji ir valsts iestādes vai pašvaldību iestādes; kā arī nodibinājumiem un pašpārvaldes iestādēm) un vienu vai vairākiem piegādātājiem par darījumu veikšanu elektronisko iepirkumu procesā. Atbilstoši centralizēto iepirkumu procedūru rezultātiem EIS nodrošina piegādātājiem iespēju vienā vai vairākos Latvijas Republikas piegādes reģionos piedāvāt preces EIS reģistrētajiem pircējiem par cenām, kas nepārsniedz attiecīgo centralizēto konkursu piedāvājumos norādīto. EIS paredz arī vairākus mehānismus, kuru mērķis ir nodrošināt arī šaura profila uzņēmumiem iespējas veiksmīgi piedāvāt savas preces un pakalpojumus, piemēram, iespēja EIS piedāvāt preces tikai kādā atsevišķā iepirkuma priekšmeta daļā, vai tikai vienu precī vienā iepirkuma priekšmeta daļā.

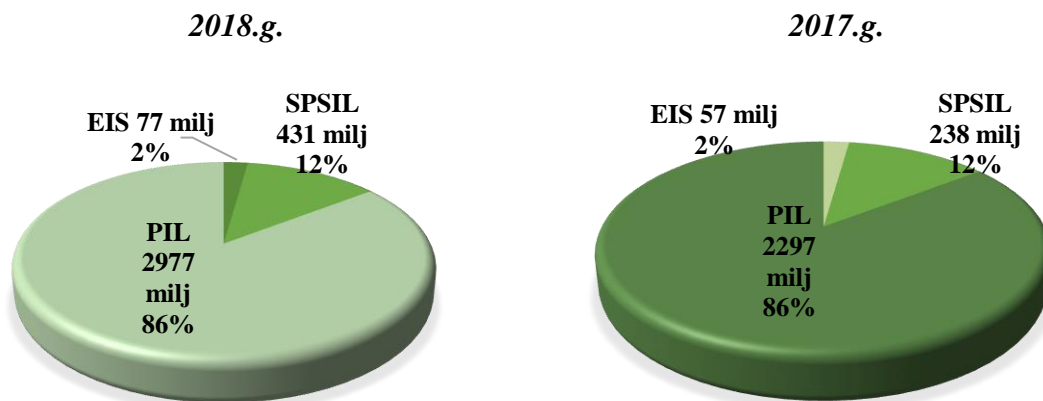
Lai gan EIS gūst arvien plašāku pielietojumu iepirkumos, vienlaikus jāatzīmē, ka EIS izmantošana, salīdzinot ar kopējo iepirkumu līgumcenas apjomu,

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

vēl joprojām ir ļoti neliela un rādītājos procentuālā attiecībā pret PIL salīdzinoši ar iepriekšējiem gadiem nav mainījusies. Salīdzinošie rādītāji parādīti 6. Attēlā.

6. Attēls

Kopējās līgumcenas EIS iepirkumiem EUR (bez PVN)

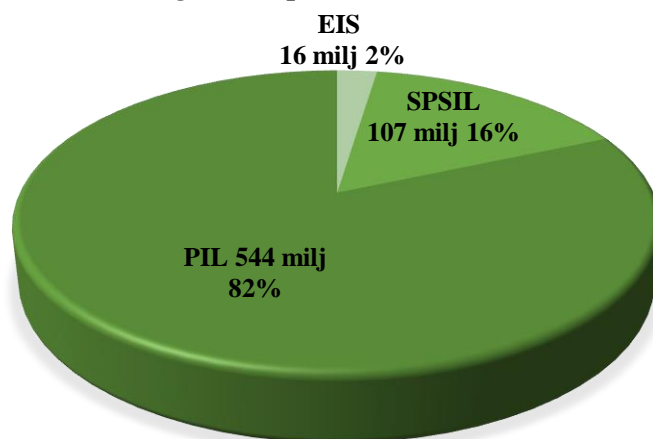

Avots: VRAA un IUB dati

Lai gan absolūtos skaitļos arī ZPI iepirkumi EIS sistēmā ir pieauguši, bet vērtējot tos kā īpatsvaru salīdzinoši ar ZPI iepirkumiem PIL un SPSIL, kur arī ir bijis būtisks ZPI īpatsvara pieaugums, nav vērojama izmaiņas no iepriekšējiem gadiem.

7. Attēls

Kopējās līgumcenas 2018.g. ZPI iepirkumi EUR bez PVN

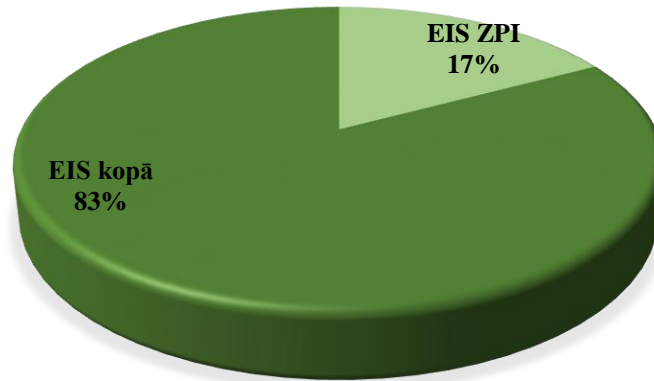

Avots: VRAA un IUB dati

Attiecība starp ZPI un kopējo iepirkumu skaitu EIS parādīta 8. Attēlā, kas liecina par ZPI pirkumu EIS sistēmā īpatsvara samazinājumu salīdzinājumā ar iepriekšējiem gadiem (2017.g. 22%).

8. Attēls

ZPI attiecība pret kopējiem veiktiem pirkumiem EIS sistēmā

Avots: VRAA dati

Vienlaicīgi ir jāatzīmē, ka prasību kopums EIS zaļajos katalogos iekļautajām precēm ir augstāks, nekā izvirzītajiem vides aizsardzības kritērijiem iepirkumos PIL un SPSIL ietvaros. Piemēram EKODatortehnikas katalogā ir ietverta prasība atbilstībai EPEAT standartam, kas nosaka augstākas prasības nekā *Energy Star*. Pārskats par EIS iepirktajām precēm, kas atbilst ZPI, ir parādīts 7. tabulā un 9. attēlā. Līdzīgi kā PIL kontekstā, pārskatā analizētas tās preču grupas, kuras plānots noteikt kā obligātas. Papildus preču grupām, kurām saskaņā ar esošo likumdošanu ZPI ir jāpiemēro obligāti, EIS ZPI ietvaros tiek iepirkts, piemēram, tualetes papīrs, papīra dvieļi, salvetes, kas iekļauts grupā - saimniecības preces un tīrīšanas līdzekļi.

10. Tabula

ZPI iepirkumi EIS sistēmā 2018. g. Preču grupas un līgumcenas

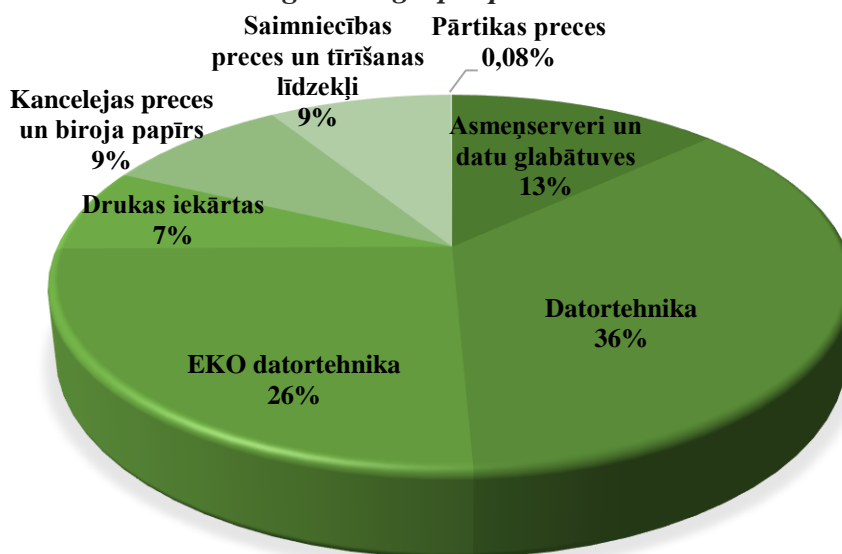
Preču grupas	Kopējā līgumcena EUR (bez PVN)
Asmeņserveri un datu glabātuves	2 113 831
Datortehnika	5 817 495
EKO datortehnika	4 109 197
Drukas iekārtas	1 164 680
Kancelejas preces un biroja papīrs	1 450 190
Saimniecības preces un tīrīšanas līdzekļi	1 419 965
Pārtika preces	13 705
KOPĀ ZPI	16 089 064

Avots: VRAA dati

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

9. Attēls

ZPI iepirkumi EIS sistēmā 2018. g. Preču grupu īpatsvars

Avots: VRAA dati

Salīdzinoši ar 2017. gadu 2018. gadā ZPI preču katalogu īpatsvaru attiecība kopumā nav mainījusies, nedaudz palielinājies Saimniecības preču un tīrīšanas līdzekļu īpatsvars. Papildus ir nācis klāt asmeņserveru un datu glabātuvju katalogs. Datu glabātuves kā jaunu preču grupu plānots ietvert arī MK noteikumu pārskatā un to 1. pielikumā.

4. Secinājumi un priekšlikumi turpmākai rīcībai

Izvērtējot 2018. gada zaļā iepirkuma izpildes rādītājus, var secināt, ka tā īpatsvars finansiālā izteiksmē ir būtiski pieaudzis no 11,8% sasniedzot 18,4%. Liela ietekme uz īpatsvara pieaugumu ir būvdarbu iepirkumiem, kuru īpatsvars līdz ar ES fondu projektu īstenošanu ir pieaudzis par 11%, kas, ņemot vērā šādu būvprojektu finansiālo ietilpību atstāj nozīmīgu ietekmi uz kopējiem īpatsvara rādītājiem. Šis faktors ir jāņem vērā, prognozējot ZPI īpatsvara dinamiku nākotnē, ka ES fondu finansētu investīciju projektu īstenošanas periodi ietekmē ZPI īpatsvara pieaugumu un izrietoši līdz ar finanšu perioda noslēgumu, tā samazinājumu. Līdz ar to prognozējams, ka turpmāko divu gadu laikā pieaugot ES fondu projektu īstenošanas intensitātei, ZPI īpatsvars finansiālā izteiksmē varētu palielināties.

Ņemot vērā šo ciklisko ES fondu projektu ietekmi uz ZPI īpatsvaru, VARAM apsver turpmāk kvantitatīvos mērķus izvirzīt, ņemot par pamatu tās preču un pakalpojumu grupas, kas saskaņā ar MK noteikumiem ir noteiktas obligāti. Ņemot vērā, ka 2018. gads bija pirmais pilnais MK noteikumu darbības gads, nepieciešams ilgstošāks periods, lai varētu izvērtēt ietekmes un izvirzīt kvantitatīvi sasniedzamos rādītājus.

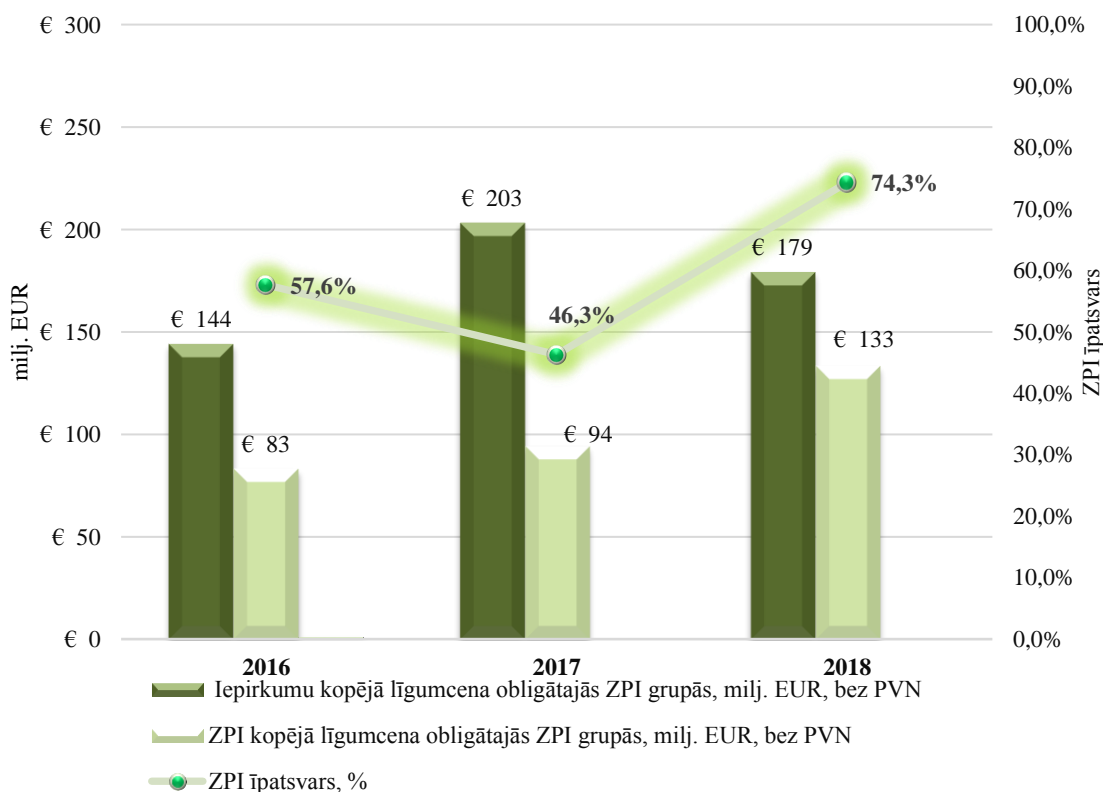
VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums "Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā"

Tādejādi līdz 2020 gadam paredzam iespēju obligāti piemērojamām preču un pakalpojumu grupām sasniegt ZPI īpatsvaru 80% apmērā (finansiālā izteiksmē). Veicot MK noteikumu pārskatu un papildinot obligāti piemērojamās preču un pakalpojumu grupas, tiek veicināta vides aizsardzības prasību iekļaušana iepirkumos.

Ilustrācijai 10. attēlā ir parādītas trīs gadu ZPI īpatsvara pieauguma tendences tajās preču un pakalpojumu grupās, kurās ar MK noteikumiem ir noteikts obligāti piemērojams ZPI (biroja papīrs, drukas iekārtas, datortehnika un IKT infrastruktūra, pārtikas preces, ēdināšanas pakalpojumi, tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi, iekštelpu apgaismojums, ielu apgaismojums). Īpatsvara kritums 2017. gadā saistāms ar MK noteikumu spēkā stāšanos tikai gada vidū, detalizētāk tas ir aprakstīts ziņojumā par 2017. gadu.

10. Attēls

ZPI īpatsvars 2016.-2018.g. preču un pakalpojumu grupās, kur ZPI piemērojams obligāti (MK noteikumi 1. pielikums)

VARAM ir izvērtējis arī veikto ZPI iepirkuma procedūru skaita izmaiņas, tas katru gadu konsekventi pieaug 2018. gadā sasniedzot 11,4%. Tas liecina, ka ZPI piemērošana publiskajā sektorā ieņem arvien nozīmīgāku lomu. Šādu secinājumu ļauj izdarīt arvien pieaugošais pieprasījums pēc skaidrojošiem semināriem, konsultācijām un ministrijas organizēto semināru apmeklējuma.

VARAMZino_23042019; Informatīvais ziņojums “Par zaļā iepirkuma īstenošanas valsts pārvaldē gaitu 2018. gadā”

Ņemot vērā semināros un individuālajās konsultācijās uzdotos jautājumus un konstatētās neskaidrības, 2019. gadā uzsākts pārskatīt MK noteikumus, lai precizētu preču, pakalpojumu un būvdarbu tehnisko specifikāciju prasības un vērtēšanas kritērijus, kas atvieglotu to piemērošanu valsts un pašvaldību iepirkumos. Vienlaicīgi, līdz ar pieejamākām jaunajām tehnoloģijām un pilnveidotām Eiropas Komisijas vadlīnijām zaļajam iepirkumam, ir jāveic pilnveidojumi noteikumu pielikumos izvirzītajās prasībās, lai ņemtu vērā arī tehnoloģisko progresu.

Lai nodrošinātu Aprites ekonomikas principu piemērošanu un VARAM īstenotā projekta “Metodiskais atbalsts zaļā iepirkuma piemērošanai” rekomendāciju nolietoto riepu pārstrādes un pārstrādes galaproduktu izmantošanas veicināšanai, plānots precizēt prasības un kritērijus ceļu būves un satiksmes zīmju būvdarbu grupā. Papildus plānots papildināt MK noteikumus ar jaunu preču un pakalpojumu grupu “Sporta laukumu un bērnu spēļu laukumu segumi”, kur uzsvars tiks likts uz nolietoto riepu pārstrādes produktu izmantošanu.

MK noteikumu pārskats tiek veikts ciešā sadarbībā ar nozares uzņēmumiem, nevalstisko sektoru, lai nodrošinātu prasību un kritēriju atbilstību esošai tirgus situācijai un veicinātu apkārtējai videi draudzīgu, vietējo preču noietu un pakalpojumu tirgus attīstību. Ņemot vērā veicamo darbu apjomu un lai atvēlētu pietiekamu laiku konsultācijām, plānot pārskatīto noteikumu projektu iesniegt Ministru kabinetā apstiprināšanai 2020. gada pirmajā pusē.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības ministrs

J. Pūce

U. Zanders,
Tālrunis: 67026590,
ugis.zanders@varam.gov.lv